

VÝROČÍ

Snad všichni jsme vstoupili do nového roku 2011 s představami a plány co chceme udělat pro své zdraví, či s jiným předsevzetím a ideály jak budeme takové kroky naplňovat. Každý čeká od roku 2011 něco jiného, tak uvidíme v prosinci zda se nám naše tužby vyplní.

Pro nadační fond Muzea cenných papírů je ideál stále stejný. Realizovat expozici a otevřít jí veřejnosti. Upřímně, není to malý sen. Vždy už trvá několik let, ale je pravdou, že každým rokem jsme o kousek dál a snad i blíž našemu cíli. Možná právě proto bude lednové číslo o průmyslu stavebním a v tomto duchu se ponese i připomenutí lednových výročí.

V lednu si připomínáme nejen výročí Rudolfa Barty. Na 5. ledna 1938 připadá úmrtí JUDr. Karla Baxy, dlouholetého pražského primátora, za které se hlavní město proměnilo k nepoznání, ale tyto krásné stavby jsou dominantami Prahy dodnes, stejně tak na 7. ledna 1957 připadá výročí smrti Josipa Plečnika, který rovněž ovlivnil podobu Prahy. Ve stejný den, ale o rok později zemřel v Londýně Hubert Ripka, bývalý ministr zahraničního obchodu v předúnorové vládě. Abychom nepřipomínali jen úmrtí, tak na 14. ledna 1896 si připomínáme narození grafika Karla Svolinského, podílejšího se i na výzdobě a vitrážích v chrámu sv. Víta při jeho dostavbě v roce 1929. Patnáctého ledna 1866 zemřel zakladatel stavební firmy Vojtěch Lanna starší a na 31. ledna 1909 připadá úmrtí Vojtěcha Lanny mladšího.

Na první pohled je leden opravdu měsícem architektů a stavebních podnikatelů. Přestože bychom mohli najít osobnosti jako Vojtěch Mastný, Ján Golian, Karel Kutlvašr, Jan Syrový tedy významné tvůrce naší politiky a především armády. Každá taková osobnost byla staviteltem ve svém oboru a pomohla vybudovat i základy našeho státu jako např. Ema Destinová, která je dnes jedním ze znaků našeho státu prostřednictvím motivu z bankovky a jejíž výročí úmrtí připadá na 28. ledna 1930. Leden je opravdu spíše měsícem častějších úmrtí, snad vlivem kruté a studené zimy, ale i přesto nebo právě proto si tyto osobnosti zaslouží toto připomenutí

Praha, 26.1.2011

Dr. Ing. Rudolf Barta se narodil 30. ledna 1897 v Praze v podnikatelské rodině Bartů, kteří vlastnili cementárnu v Hlubočepích a další stavební podniky. Díky tomu se brzo dostal k této činnosti, přesto se však začal více zajímat o technologii a chemii. Svůj zájem směřoval ke keramiku, žáruvzdorné materiálu, sklo. V chemii se zasloužil o využití termické analýzy. Za svůj život publikoval přes 400 odborných statí. V roce 1920 se stal členem Masarykovy akademie práce a v roce 1928 se stal prvním čestným členem American Ceramic Society z Československa. V roce 1937 se stal profesorem v oboru technologie silikátů. později přednostou ústavu pro sklářství, keramiku a zkoušení staviv. Jako člen vedení České obce sokolské byl vězněn v koncentračním táboře Osvětim. Od roku 1945 se stal profesorem na pražské technice a Vysoké škole chemicko-technologické, kde působil do počátku 50. let. Na základě třídně politických prověrek byl okamžitě vyhozen. Přesto mu jako světově uznávanému odborníkovi vyšla v roce 1952 čtyřdílná učebnice Sklářství a keramika, která se dočkala řady vydání, stejně jako učebnice Chemie a technologie cementu vydaná v roce 1961. Zemřel 1. března 1985 v Praze.

PRASTAV NEZNAMENÁ PRASTARÝ

A0266 - Akcie Pražské akciové továrny na vyrábění hydraulického cementu v Radotíně vydaná 1.4.1872 na 200 zl., tiskárna Ant. Vitek v Praze

T3241 – Továrna na portlandský cement Max. Herget, asi 1910 >

Na chvíli odskočíme od Barty k Maxu Hergetovi, abychom začali o druhé linii tohoto příběhu. I Max Herget, z rodiny Franze Antona Leonarda Hergera, zakladatele tzv. Hergetovy cihelny na Malé Straně byl ovlivněn hospodářskou krizí na vídeňské burze, ale pozitivněji než Barta. Herget stál u založení Pražské akciové továrny na vyrábění hydraulického cementu v Radotíně, která 14. října 1871 získala stavební povolení na stavbu cementárny. Poloha v Radotíně nebyla zvolena náhodně. V blízkosti je řada vápencových lomů, ale především Radotín ležel na trati České západní dráhy Praha – Plzeň otevřené 14. července 1862, čímž měla cementárna přístup k snadné dopravě zboží. Herget se stal hlavním akcionářem. Jako většina firem vzniklých v zakladatelském období, byla postavena na slabých základech a neudržela se v období hospodářské krize po květnovém krachu vídeňské burzy. Došlo to tak daleko, že byla na čas zastavena i výroba v cementárně. Tohoto stavu využil Max Herget, který jako největším akcionář měl zájem na udržení svého majetku. Za 44% odhadní ceny odkoupil celý podnik a akciová společnost následně zanikla. Hergetovi tak cementárna zůstala a vlastně mu docela levně spadla do klína. Ročně vyprodukovala kolem 500 vagonů zboží.

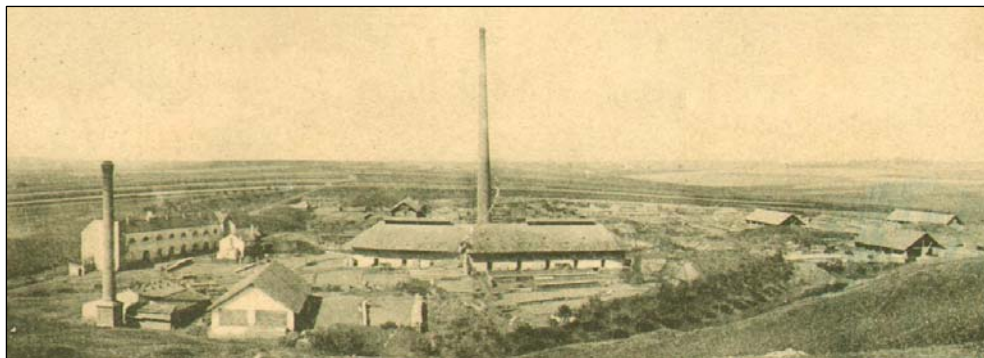
Obě linie pracovali nezávisle na sobě a doposud byly konkurenčními. Vraťme se, ale k rodině Bartů. Verze tohoto jména se objevuje jak s krátkým a tak dlouhým a. Podle vzpomínky Rudolfa Bártý ml. bylo upraveno rodinné jméno v dobách německých matrik a teprve on je obnovil. Tedy asi v druhé polovině 19. století. Přesto, zůstává v názvu firmy kratší verze Ferdinand Barta. Jeho nový společník Karel Tichý byl původně obchodník s textem. Vypracoval se z nuzných poměrů a po zavedení dobré pozice úspěšně svůj obchod prodal a uvolněný kapitál investoval. K jejich seznámení došlo přes manželky, které se znaly díky tomu, že jejich děti chodili do stejné školy a tak slovo dalo slovo a ženy daly oba pány dohromady. Společně zakoupili na jaře roku 1875

T2387 – Tovární komplex Barta & Tichý, Hlupočepy, 1898

Jméno firmy Prastav evokuje opravdu na první pohled něco prastarého, pravěkého a tedy zastaralého. Opak je pravdou. Jde o zkratku firmy Pražská staviva, resp. přesně Spojené pražské továrny na staviva, akciová společnost. Přestože je datum jejího vzniku 25. června 1921 je její historie přece jen starší. Vlastně když vezmeme v úvahu původ vápence, kamenů a mramoru, který firma zpracovávala ocitneme se v hluboké prehistorii, ale tak daleko se v čase se nevrátíme.

Začneme v roce 1860. V tomto roce zahájil Ferdinand Barta pálení vápna ve svých mlýnách, později v šachtových pecích v Prokopském údolí. Důležitým mezníkem pro všechny podnikatele ve stavebnictví bylo rozhodnutí z 30. října 1866 o zbourání pražského městského opevnění. To znamenalo zvýšený prodej volných pozemků, podobně jako ve Vídni po zbourání hradeb, což vedlo ke zvýšenému stavebnímu růstu. Hradby se sice začaly bourat až v roce 1874, ale řada podnikatelů již byla připravena. Barta se spojil se společníkem a v roce 1868 založil firmu Barta & Svoboda, která zřídila novou cementárnu v Podolí. Tu koupila v roce 1872 nově založená Česká akciová společnost k vyrábění a zužitkování staviva a dále jí provozovala. K dějinám Podolské cementárny se vrátíme v některém z příštích čísel. Barta však dále podnikal na jiných svých aktivitách, ale jeho podnikání ovlivnil krach na vídeňské burze a tak se k němu připojil v roce 1875 jiný společník, který vnesl chybějící kapitál pro další rozvoj. Byl jím Karel Tichý.

Parostrojní kruhová cihelna firmy Barta & Tichý v Řeporyjích, asi kolem roku 1900

další pozemky v Hlubočepích v těsné blízkosti Bartových lomů, kde vznikla moderní vápenka s kruhovou pecí. Kromě toho byla zřízena kancelář k prodeji umělých hnojiv a vápenných přípravků v centru Prahy. Podle plánů procházela Hlubočepy buštěhradská dráha a ta rozdělila pozemky na dvě části.

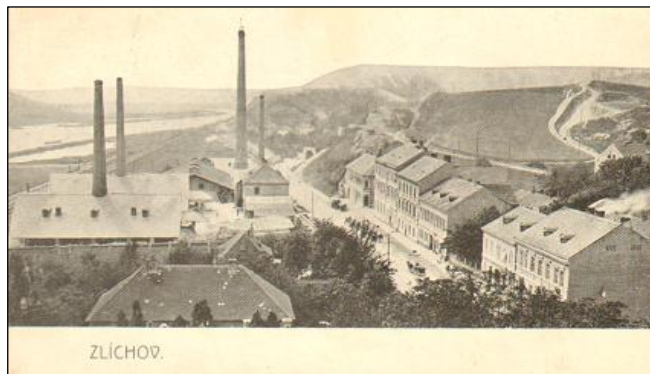
Na té druhé vznikla v roce 1899 nová firma Český průmysl pro výrobu kyseliny uhličité a kyslíku v Praze, na

kteřé byl kromě dalších podnikatelů, převážně účasten Karel Tichý, který se tak stal prvním předsedou správní rady.

Firma Barta & Tichý rozvíjela lomy na vápenec a výrobu vápna. V Hlubočepích postavila nové pece. V Prokopském údolí byl rozšířován lom, který byl spojen s vápenkou vlečkou a dokonce byl vyhlouben téměř stometrový tunel.

V roce 1878 byl komplex rozšířen o výrobu šamotu, kameniny a terakoty. Při jejich výrobě se využívalo jílu z ložisek u Hlubočep, které byly mimo jiné dodávány i do jiných závodů na Zbraslavi a v Lahovicích. Nejvíce vyráběná byla v té době moderní ozdobná a dekorativní terakota. Řada významných staveb využila mozaikových dlažeb z této produkce. Keramička úspěšně konkurovala větším keramickým závodům v Rakovníku nebo v Šatově. Vedení firmy se po obchodní stránce ujal Karel Tichý, který se později stal poslancem zemského sněmu. Po jeho smrti v roce 1908 převzal vedení firmy syn Ferdinanda Barty Rudolf, který se v roce 1896 oženil s Tichého dcerou Boženou. Firma neustále rostla a tak přibyla továrna na cementové výrobky na Smíchově, vápenice a umělé cihlářství v Řeporyjích a firma převzala i zastoupení firmy The Neuchâtel Asphalt Company Limited. Do začátku světové války se firma rozrostla ještě o závod v Bohdanči.

Také Hergetova firma se rozvíjela, ale po smrti Maxe Hergeta byla rozdělena mezi syny Maxe a Maxmilliana. Společně vlastnili jen původní dům na Malé Straně č.p. 101 a cihelnu v č.p. 102 využívanou především jako sklad vápna a cementu pro vnitřní Prahu. Továrny si rozdělili tak, že Maxmillian Herget získal vápenice Hlubočepy a Zlíchov, továrnu na hliněné zboží a tašky v Bubenči č.p. 36, cihelny v Dejvicích a dům na Novém Městě č.p. 247 ve Štítkovských mlýnech a především původní firmu Max Herget. Syn Max převzal vyčleněním z firmy cementárnu v Radotíně, provozovanou dále pod firmou Max Herget, Portland-Cementfabrik Radotin. Cementárna získávala surovinu z nedalekých lomů ve Slivenci a na Lochkově, později i z Berouna, kde Max zakoupil vápenku a vystavěl další cementárnu. V roce 1897 byla továrna modernizována a přistavěny nové šachtové pece a v roce 1910 trubnaté mlýny. Cementárna zaměstnávala okolo 500 dělníků. V roce 1913 Max zemřel a firmu převzaly za nezletilého syna dočasně Wilhelmina a Marie Hergetová a Helene Mießl von Zeileißen, později syn Heinrich Herget. Během první světové války docházelo k omezování výroby a také veškeré investice, takže na konci války bylo třeba nutně provoz radikálně rekonstruovat.

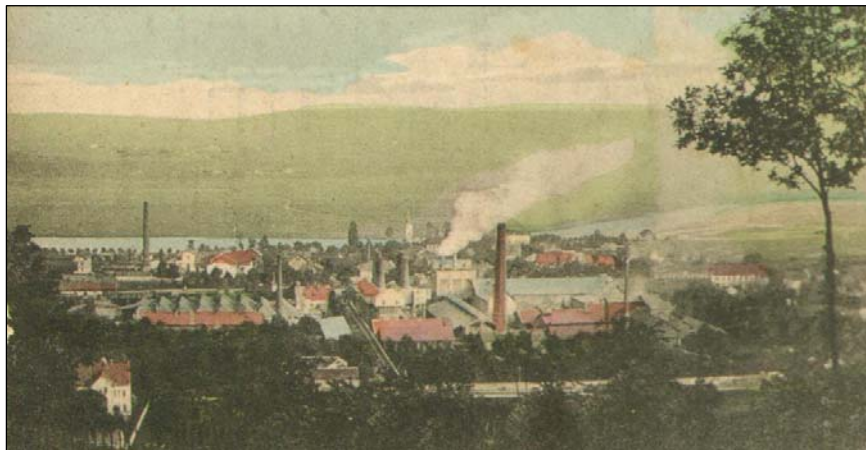

T3622 – Vápenice na Zlíchově firmy Max Herget, asi 1910

S koncem války a se vznikem Československa nastal opět stavební růst podporovaný i zákonem o stavebním ruchu. Rodily se nové státní a městské úřady, vznikala potřeba velkých veřejných staveb a vznikaly také celé čtvrti s novými rodinnými i činžovnými domy. Ideální doba pro rozvoj firem věnující se výrobě stavebních materiálů. Po odkládaných investicích během války však nezbylo na investice přestože bylo třeba se rozjet a tak bylo nutné zapojit banky. Ty však chtěli kromě jistění úvěru i kontrolu nad firmami jak Bartovou tak Hergetovou. Shodou okolností se v obou případech zapojila Česká banka v Praze, která navrhla propojení obou společností v nové akciové společnosti, kterou by banka snadněji kontrolovala. Tak došlo ke spojení obou gigantů do jedné firmy. Rudolf Barta st. a dr. Heinrich Herget za účasti České banky v Praze založili 25. června 1921 Spojené pražské továrny na staviva, akciovou společnost s počátečním kapitálem 16.000.000 Kč v 40.000 akciích na majitele po 400 Kč. K zápisu do firemního rejstříku došlo 20. října 1921.

Do firmy byla vložena cementárna Radotín, továrna na cementové zboží na Smíchově, vápenice Zlíchov, Beroun, Hlubočepy, Holyně, Řeporyje a Bohdaneč, vápencové lomy u Ledče, keramička a šamotárna Hlubočepy s 38 pecemi, kamenolom a průmysl mramoru Radotín, Slivenec, Kosoř, Bohdaneč a Český Šternberk dále pak parostrojní cihelna v Řeporyjích, řada vlastních skladů, zejména na nádražích v Praze, ale i v Hořovicích, Plzni, Karlových Varech nebo Jindřichově Hradci a obchod se staviv. Vznikl tak jeden z největších komplexů průmyslu staviv v Československu. Obě firmy byly společně vedeny již od 1. ledna 1920 a kromě svých závodů převzali též výhradní prodej vápna od firmy Biskup, Kvis & Kotrba. V době propojení firem měl Herget asi 350 dělníků a Barta přes 800 osob. Po spojení firem kles počet zaměstnanců na tisícovku. Přestože byla společnost akciová, zachovávala si pozici rodinné firmy a jen malá část akcií byla v rukou banky. Od založení firmy v červnu 1921 a přes velké investice byl ke konci roku vykázán zisk ve výši 541.093 Kč.

Hlavním úkolem po spojení firem byla rekonstrukce starých provozů a zvýšení jejich kapacity. Důraz byl kladen na závod v Radotíně, kde byl největší objem prací. Byly sem dodány výkonné otáčivé rošty od firmy Gruber Berlin, které zvýšily objem výroby čímž došlo ke zlevnění produkce a zvýšení zisku. Celková rekonstrukce si vyžádala 6.000.000 Kč. Taková částka, ale musela být vzhledem ke kapitálu firmy kryta bankovním úvěrem od České banky. Provozní úvěr byl schválen a v polovině roku 1922 navýšen na 15.000.000 Kč. Po první stavební vlně však začaly ceny vápna a cementu klesat. V Berounské cementárně nebyla rekonstrukce ani zahájena a v Řeporyjích byly stroje sice nainstalovány, ale provoz byl omezen. V Radotíně byla celá rekonstrukce ukončena v létě 1923, ale až do počátku roku 1924 byla v provozu jen jedna pec. Zapálení druhé pece bylo opožděno dodávkami od strojírenských firem. Tím až do poloviny roku 1924 byla finanční pozice

T2929 - Detail pohledu na novou cementárnu v Radotíně, 1924

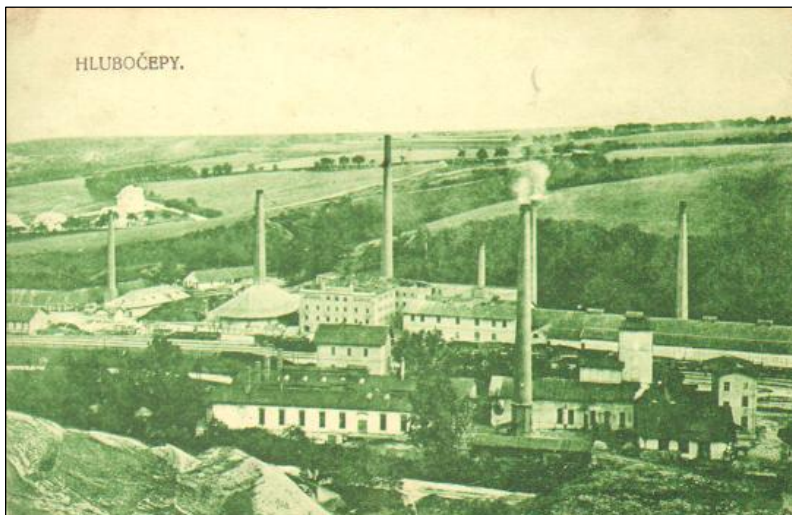
podniku špatná a nebyla plně využita k dosažení zisku. Ziskovost především vlivem velkých investic a poklesem cen na trhu se v roce 1923 propadla a firma skončila ve ztrátě přes 5.500.000 Kč. Správní rada se obrátila opět na banku se zvýšením úvěru o dalších pět milionů. Česká banka, ale byla ochotna poskytnout jen polovinu částky s tím, že zbytek musejí dodat majoritní akcionáři. Jednání u dalších peněžních ústavů nedopadlo dobře a tak akcionáři uzavřeli dohodu s Rudolfem Weinmannem. Tento velkoobchodník uhlím získal mož-

nost převzít až polovinu akcií proti složení peněz s tím, že dohoda mu umožní takové převzetí do konce roku 1930. Weinmann souhlasil a tak zasednul jako člen ve správní radě. Větší balík akcií pak skutečně získal.

Situace byla částečně konsolidována. Společnost si pronajala od Akciové železářny a ocelárny v Hrádku vápencový lom v Srbsku u Berouna, ale v roce 1924 vyhořela vápenka v Berouně a v roce 1925 byla stavena cementárna v Radotíně z důvodu poruchy, která znamenala výpadek asi 400 vagonů cementu než se jí podařilo odstranit. V roce 1926 se již vše začalo dostávat do dobrých kolejí, ale další ranou bylo oznámení Královodvorských cementáren o výstavbě nového moderního závodu s podstatně zvýšenou kapacitou, co by znamenalo výrazné snížení výrobních cen. Společnost, ale nemohla v ostrém konkurenčním boji nasadit další investice a také modernizovat závody. Především původní hlavní závod v Hlubočepích rychle zastarával a většinu příjmů a zisku spolky splátky dřívějších úvěrů. Díky zastaralým technologiím se vyráběl cement nižší jakosti a ten se také hůř prodával. Ještě v roce 1928 dosáhla firma zisku 2.310.757 Kč.

Ve firmě, i přes všechny problémy také docházelo k rozšiřování majetku. Po vzniku byl získán podíl na firmě Keramika, spol. s r.o., prodejna dlaždic, obkladaček, zboží kameninového a kamen, založené v roce 1919, aby převzala kancelář pro prodej hliněného zboží Úvěrního ústavu pro obchod a průmysl v Praze. Prastav byl od listopadu 1934 také členem kartelu Prodejna cementáren, spol. s r. o. kde měl podíl 5,50% a stejnou měl i kvótu pro podíl na trhu. Členy bylo devět firem a z českých byl Prastav po Královodvorské cementárně největší. Celkově byl, ale až sedmý v pořadí.

Při vzniku v roce 1921 měl ve vlastnictví 134 ha pozemků, v roce 1928 200 ha a v roce 1932 to bylo již 255 ha pozemků. A to kromě nakupování také pozemky prodávala. Např. pozemky pod novou čtvrtí Barrandov patřila Prastavu a rodině Bartů.

T4379 – areál továren firmy Spojené pražské továrny na staviva, akc. spol., 1919

V roce 1923 přikoupila firma mramorový lom ve Slivenci od Rytířského řádu Křižovníků s červenou hvězdou výměnou za část akciového podílu ve firmě. V roce 1925 převzala vápenice a vápencové lomy v Loděnicích u Berouna od firmy Lodenické lomy a vápenice Jos. Procházka. Ta byla založena v roce 1915, ale jejím majitelem byl Rudolf Weinmann a tato transakce byla na začátku jeho vstupu do společnosti. V Loděnicích bylo zaměstnáno 150 dělníků v cementárně a asi 70 ve vápenkách a na dvou kruhovkách. Na jaře 1926 byl zřízen na Zlíchově mramorářský závod, který společnost rozšířila v roce 1930. Průmysl kamene a mramoru nebyl tak vzdálený. Jednak se nacházel v lokalitě zájmu společnosti o pozemky a některé lomy firma vlastnila. V roce 1923 se společnost podílela na založení firmy Kamenické závody dříve Ing. Jiří Víšek, akciová společnost, která opět za přispění České banky a také Dr. Ing. Rudolfa Barty, která převzala původní Víškův podnik založený v roce 1848. Dále pak v roce 1927 koupila majoritní podíl ve veřejné obchodní společnosti Tvrdex a spol., která vlastnila žulové a mramorové lomy ve Výškovcích u Vimperka. V roce 1933 získala společnost od firmy Ant. Herget, cihlářské závody a vápenice, spol. s r. o. vápenice a vápencové lomy v Holyni. Firma byla založena v roce 1916 v rámci dělení rodinného majetku Hergetů a musela je prodat v době krize. Obchod byl domluven přes Českou banku, která měla obě firmy se sféře svého zájmu. I přestože byl Prastav v těžké situaci, takový majetek koupil. Kde se najednou vzalo jméno Prastav?. Tento zkrácený název „pražská staviva“ se používal v obchodním styku přibližně od roku 1924-1925, ale teprve v roce 1930 byl upraven i název firmy na Prastav, spojené pražské továrny na staviva akc. spol. Jednou z posledních akvizic byla válcovna železa Josef Kukla v Pečkách, kterou firma koupila v roce 1938.

Vraťme se na chvíli k výrobním záležitostem. Jak již víte, v roce 1928 dosáhla společnost zisku, produkovala, ale cement horší kvality a ten se hůře prodával. Bylo jen otázkou času, kdy muselo dojít k další modernizaci. Přestože to bylo na začátku krize, Prastav přesto zahájil rekonstrukci a modernizaci závodů a v létě 1931 byla spuštěna rekonstruovaná pec a dokončeny další nezbytné stavby. Nová kapacita byla spuštěna v již rozvinuté krizi. Rekonstrukce byla m.j. podmíněna i zákonnými úpravami zvyšující normy pro výrobce staviv. Ty se stejně jako stavební zákon změnil po tragickém neštěstí zřícení novostavby domu na nároží ulic Soukenická a Na Poříčí 9. října 1928 kdy pod sutinami zahynulo 46 osob a dalších 23 bylo těžce zraněno. Důvodem bylo nedodržení technologie a používání nekvalitních materiálů, především cementu. Na základě pozdějších šetření (nemám ověřeno, že by cement pocházel od Prastavu) přijala vláda a posléze i parlament nové

tvrdší normy a proto také v roce 1932 po zahájení nového provozu cementárny konstatovala správní rada s uspokojením: „Můžeme říci, že jsme přišli s investicí v nejvyšší čas, protože zvýšení norem, jež se právě projednává, a jež znamená zvýšení pevnosti někde skoro o 100 % by bylo způsobilo, že cement před rekonstrukcí vyráběný by nebyl býval vyhovoval.“

A0935 – Akcie firmy Prastav, spojené pražské továrny na staviva, a.s. v Praze, emise 31. března 1938 na 400 Kč, tiskárna neuvedena
A0936 – 25 akcií firmy Prastav, spojené pražské továrny na staviva, a.s. v Praze, emise 31. března 1938 na 10.000 Kč, tiskárna neuvedena

< Fotografie z odklizení sutin po neštěstí zřícení domu na nároží ulice Biskupská a Na Poříčí 9. října 1928 (foto Archiv HZS Praha)

Modernizace se zdařila a tak začala stoupat i celková produkce firmy. V roce 1929 vyprodukovala 4.308 vagonů zboží a v roce 1933 5.500 vagonů což bylo zvýšení o víc jak 27 %. V letech 1934 a 1935 sice dosáhla ztráty, především ještě pod vlivem krize, ale situace se začala zlepšovat s výstavbou opevnění, která znamenala zvýšení zájmu o cement a stavební materiál vůbec. Koncem roku 1938 zaměstnávala 2.000 dělníků, kteří vyrobili 10.000 vagonů cementu, 15.000 vagonů vápna, 1.250 vagonů keramiky, 3.000 vagonů mramoru a mozaikových dlažeb. Právě výroba červené, černé a bílé chodníkové mozaiky zaznamenala velký nárůst zájmu. Kromě domácího trhu bylo zboží vyváženo zejména do Rakouska, Maďarska, Jugoslávie, Polska, Itálie, Rumunska a do Holandska.

Významná událost v dějinách firmy se stala 15. září 1934. V tento den byly přijaty akcie společnosti Prastav k obchodování na pražské burze. Pro záznam akcií musela firma splňovat několik podmínek. Jednak musela mít kapitál větší než dva miliony korun, dále pak musela trvat nejméně 4 roky a musela vyplácet nejméně tři roky zpět dividendy. Nejmenší množství k obchodování bylo stanoveno na 25 akcií. Všechny tyto podmínky Prastav splnil. Platebnou

pro vyplácení dividend byla pochopitelně Česká banka v Praze, která měla velký zájem dostat firmu na burzu. V době přijetí akcií na burzu byla většina akcií v pevném držení České banky v Praze, pražské skupiny Weinmann, firmy Barta a Bartovy rodiny a Rytířského řádu Křižovníků s červenou hvězdou.

Kurz akcií byl v roce 1934 stanoven na 600 Kč. Během roku 1935 kolísal mezi 450 až 360 Kč a v roce 1936 se dostal na 372, ale celý rok končil na hodnotě 710 Kč. V roce 1937 pak byl konstantní na částce 800 Kč, což bylo spíš v důsledku minimálních obchodů s akciemi, takže nebylo možné cenu rozvíjet.

Přestože nedošlo k žádné úpravě kapitálu a vše běželo bez větších obtíží, došlo v roce 1938 k výměně akcií za nové listiny. Tuto transakci si vyžádalo několik okolností. Jendou byla burzovní pravidla, druhou pak to, že původní akcie vlastně nenesla název „Prastav“. Současně v roce 1938 měl být vyplacen 17. kupón na dividendy, ale původní arch byl jen se šestnácti kupony. Proto na základě všech těchto změn bylo rozhodnuto vyměnit akcie a vydat všechny v nové podobě, která by aktualizovala všechny údaje. Bylo přistoupeno k vydání jednotkových akcií a násobkových po 25 akciích, které jednak představovaly jeden hlas na valné hromadě a také se jednalo o minimální množství pro obchod na burze. Nová emise nesla datum 31. března 1938.

Koncem roku 1938 odešel Rudolf Barta st. do výslužby a ředitelem se od 1. ledna 1939 stal Dr. Ing. Rudolf Barta ml. Jako významný podnikatel, vlastenec a člen vedení sokola byl 8. října 1941 zatčen Gestapem a až do konce války internován v koncentračním táboře Osvětim. Do správní rady bylo dosazeno několik Němců, kteří setrvali až do konce války.

Důvodem bylo i strategická poloha původního komplexu továren v Prokopském údolí. Ke konci 2. světové války, přibližně od roku 1943 padlo toto místo do zorného úhlu nacistů. Při stále sílících náletech spojenců na průmyslové objekty hledali Němci vhodné podzemní prostory, kam by mohli přesunout část výrobních provozů pro zbrojní výrobu. Prokopský lom, ležící vlastně na okraji Prahy a dobře chráněný částí byl ideální. V průběhu roku 1944 vznikl plán na výstavbu podzemní továrny Eulalie, které bylo přiděleno krycí jméno Kali I. Veškerá produkce měla být pro továrnu Junkers, kde se měly vyrábět části motorů pro letecké motory a také pro tanky Jagdpanzer 38. V březnu 1945 byla dokončena první podzemní hala o rozměrech 200 x 5 m. Výroba zde nebyla nikdy zahájena protože přišel rychlý konec války.

Dekretem presidenta republiky č.5/1945 Sb. m.j. o zavedení národní správy ze dne 19. května 1945 byla do Prastavu dosazena národní správa, která převzala podnik do vyřešení majetkových otázek. Dr. Ing. Rudolf Barta se po svém návratu z Osvětimi stal profesorem Českého vysokého učení technického v Praze, ale opět i ředitelem Prastavu, tím ale jen dočasně. Od vyhlášení Košického vládního programu bylo téměř jisté znárodnění veškerých cementáren a keramických podniků do 150 zaměstnanců. Vzhledem k velikosti podniku Prastav tak byl osud daný. Dekretem č.100/1945 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků byla Prastav k 24. říjnu 1945 znárodněn a vyhláškou ministra průmyslu č.63 z 7. března 1946 byla majetková podstata začleněna do podniku České cementárny a vápenice, národní podnik s určeným hlavním závodem v Králově Dvoře. Sem byly z Prastavu začleněny cementárna Radotín, lomy a vápenice Loděnice, Holyně, Bohdaneč u Kutné Hory, mramorové lomy ve Slivenci a výroba dřevocementových desek v Pečkách. Podíly na prodejních kartelových společnostech převzal ústřední podnik Československé keramické závody, n. p.

Závod v Prokopském údolí zůstal opuštěný, ale během několika týdnů obsadila podzemní prostory armáda. Sice zde ještě probíhala těžba, ale ta byla ukončena v roce 1966 a vápenka uzavřena v roce 1968. Keramická výroba byla přenesena mimo Prahu. Dodnes jsou tyto prostory veřejnosti uzavřeny a objekt pod kódovým označením K-116 patří k nejtajnějším objektům v zemi. Závod Radotín byl soustředěn pouze na výrobu cementu, ostatní provozy byly pobočnými pro vápenický průmysl. V roce 1961 byl uveden do provozu nový závod pod firmou Radotínské cementárny a vápenice národní podnik a starý závod ukončil výrobu definitivně v roce 1963. Dr. Ing. Rudolf Barta již nemohl předat vedení firmy svému synovi Čestmírovi a to ani jako vědec, když byl vyhozen z fakulty a mohl pracovat jen v domácích podmínkách, alespoň na učebnicích a odborných pracích.

Rudolf Piša

NOVÉ POZNATKY

Pro naše články a texty se používají zejména informace vycházející z archivních pramenů a tak je zcela přirozené, že se jejich neustálým procházením a zpracováváním doplňují poznatky, které v době vydání textů nejsou známy. Takové počínání se děje v celém světě a není tedy překvapením, že i my budeme postupem času doplňovat informace k našim textům a jistě řada z nich bude znamenat zajímavé doplnění dosavadních poznatků a někdy dokonce i zcela radikální změny, ze kterých možná vznikne pokračování některého z článků.

Z textů publikovaných v loňském roce, můžeme doplnit informace hned ke dvěma článkům. První byl publikován ve věstníku č.4/2010 pod názvem „Je libo Eternit nebo věčnost?“, který pojednával o výrobě Eternitu a české společnosti Eternitas v Hradci Králové. Záznamy korespondence z jednání mezi správní radou, Živnostenskou bankou a tiskárnami vyplývá, že v roce 1941 byl připravován tisk nových kuponových archů. Bylo požadováno řešení tisku nových kuponů. Bankou byla navržena výroba jen dvou kuponů t.j. na rok 1941 a 1942 s talonem. Jak uvádí doslova záznam „neboť údajně společnost bude muset v roce 1943 vydati celé nové titry a to za účelem ušetření nákladu vhodným kusovým rozdělením“. Bylo navrženo vydání celkem 200 hromadných akcií po 25 ks a 1.250 kusů jednotlivých akcií. Vzhledem k tomu, že firma doposud hromadné akcie nevydala, byla by tato změna podmíněna úpravou stanov. Nakonec k této úpravě do konce roku 1943 nedošlo a to ani v pozdějším období do znárodnění. Záznam takového jednání je jistě zajímavým a jednoznačně potvrzuje, že společnost nikdy nevydala hromadné akcie.

Druhý článek publikovaný pod názvem „Šiju, šiju si kabátek“ z věstníku č.11/2010 byl o výrobcích šicích strojů, zejména firmy Singer a továrny Lada Soběslav. Z nově prostudovaných materiálů vyplývá, že společnost nevydala 15.000 akcií, ale existují i hromadné kusy. První emise datovaná 23. března 1920 byla rozdělena na 7.250 akcií po 200 Kč čísel 1 až 7.250 a dále 110 kumulativních kusů po 25 akcích v číslech 7.251-10.000. Po navýšení kapitálu v prosinci 1920 bylo vydáno dalších 5.000 jednotlivých akcií v číslech 10.001-15.000. V letech 1941-1943 bylo jednáno o provedení tisku nových kuponů, ale později bylo přistoupeno i k jednání o tisku celých akcií ve formátu A4, který byl obecně zaváděn. Z korespondence vyplývá, že mělo být připraveno k tisku původně 3.000 jednotlivých akcií a 480 kumulativních kusů po 25 akcích a to ve standardním pětibarevném válečném provedení se suchou pečeti. Důvodem bylo plánované nakolkování akcií, resp. v této souvislosti výměna stávajících akcií. K tisku byla vybrána 27. srpna 1941 tiskárna V. Neubert a synové, tehdy došlo jen k tisku kuponových archů. Tisk akcií byl znovu řešen až v lednu 1943, kdy byl upraven požadovaný počet na 5.000 jednotlivých a 400 hromadných akcií á 25 akcií a to vzhledem k počtu drobných akcionářů. Objednávka tiskárně byla potvrzena 10. února 1943 s tím, že bylo malířovi zadáno vypracování grafického návrhu. Návrhy a především jejich schválení se protahovalo až do 23. ledna 1945, kdy Akciová společnost na výrobu šicích strojů v Soběslavi stornovala zakázku se sdělením že k tomu dochází z důvodů formálních a správních. Dne 9. dubna 1945 došlo k protokolárnímu zabalení všech litografických kamenů a jejich uložení pro případný pozdější tisk akcií. Veškeré zkušební nátisky byly v tiskárně zničeny. Dnes se již můžeme jen domnívat, že pravým důvodem ukončení přípravy tisku byl blížící se konec války a tak zbytečný tisk akcií s česko-německým textem, případně informace z našeho exilu o připravovaných znárodněných průmyslových podnicích. Stejně tak můžeme jen doufat, že zůstal zachován nějaký návrh či nátisk akcií, které v době likvidování nezůstal v tiskárně a byl uchován v archivu továrny nebo Živnostenské banky v Praze. V torzu dokumentů korespondence továrny a Živnostenské banky však žádný takový návrh dochován není. Zatím se však nebudeme vzdávat naděje, že se někdy může objevit, i když pravděpodobnost jeho zničení během uplynulých sedmdesát let je vysoká.

NOVINKY

Dnes Vám představíme akcii, jejíž obrázek nám zaslal jeden z příznivců muzea mailem. Nezískali jsme sice originál, ale jde o krásnou novinku ve sbírce B.

Když nám tato akcie přišla všichni jsme začali hledat informace o této firmě Pozsonyi Takárek-Pentztári Résvény, tedy Bratislavské šporitelně. Peněžní ústav byl založen 10. října 1841 s kapitálem 40.000 zl. rozděleným na 400 akcií po 100 zlatých. Tato akcie byla vydána 20. září 1843 a jde zatím o nejstarší akcii ze Slovenska. Tyto akcie údajně platily do roku 1921 kdy došlo ke změně zákona o slovenských peněžních ústavech. V rámci změn došlo k fúzi a přejmenování na Bratislavskou I. sporivú banku. V tomto roce také došlo k znehodnocení velkým perforačním otvorem a jak je patrné akcie nebyla označena při soupisu akcií na území ČSR protože byla vyměněna za uvedenou novou emisi akcií.

Akcie je na svoji dobu také velmi dekorativní i po grafické stránce, vzhledem k tomu, že v té době nebylo moc vzorů jak má akcie vypadat.

B761 – Akcie Pozsonyi Takárek-Pentztári Résvény vydaná v Bratislavě 20. září 1843 na 100 zlatých, tiskárna uvedena, bohužel na naší kopii nečitelná

Dokumentační akciová společnost, vznikla 7. 10. 1998 především pro podporu a rozšiřování ceninové tvorby, tisku cenin a jejich dokumentaci. Hlavní činností je tisk akcií, dluhopisů, losů, poukázek a jiných cenin včetně přípravy grafických návrhů, tvorby nových designů a nových ochranných prvků. Součástí práce na ceninách všech druhů je jejich archivace a výzkum pro další vývoj ochrany. Proto je společnost rozdělena na tři divize, z nichž prvou jsme již představili, zabývá se hlavní činností.

Na výrobní divizi navazuje divize VÚROC - Výzkumný ústav rozvoje ochrany cenin vznikla z rozhodnutí valné hromady dnem 1. ledna 2003 a zabývá se tvorbou nových ochranných prvků použitelných na ceninách. Provádí výzkum použitelnosti stávajících ochranných prvků a jejich expertizu, pomůže při odhalování padělků a dalším zdokonalování ochrany. Zajišťuje odborná školení pracovníků přicházejících do styku s ceninami.

S oblastí tvorby a tisku cenin souvisí příprava změn u akciových společností, které souvisejí s přeměnou podoby akcií ze zaknihované na listinnou včetně veškerých potřebných dokumentů. Proto byla vedle společnosti Dokumentační a. s. založena v roce 2001 DAS CONSULTING s. r. o., která se na tyto akce specializuje a navazuje na přeměny podob, kterou majoritní společník firmy provádí již od roku 1996, kdy došlo k první přeměně akcií ze zaknihované na listinnou v ČR za jeho účasti.

Třetí divizí je Muzeum cenných papírů. Tato část vznikla 1. července 2000 po dlouhých přípravách. Jejím úkolem je založit samostatnou expozici výroby a vývoje cenin u nás i v zahraničí prostřednictvím stálé výstavy. Společnost dále propaguje tisk cenin a historii podnikání, připravuje sborníky i odborné publikace. Všeobecné povědomí o této divizi doprovází příležitostné výstavy nebo zapůjčování vzorků k jejich další reprodukci. V roce 2006 bylo rozhodnuto o výstavbě vlastní muzejní budovy Muzea cenných papírů v Praze. Za tímto účelem byl 25. června 2008 založen samostatný nadační fond, který postupně převeze aktivity této divize.

Dokumentační akciová společnost byla založena v roce 1998 a letos slaví své 10. výročí na trhu. Za tu dobu vyrobila pro stovky klientů víc než 3.660.000 kusů cenných papírů ve jmenovité hodnotě víc než 80 miliard Kč a to nejen pro české firmy, ale např. pro Slovensko, Švýcarsko a další státy v Evropě a střední Americe.

DOKUMENTAČNÍ a. s.
Pod vilami 13, 140 00 Praha 4 - Nusle
Tel: 241 740 079, Fax: 241 744 015
Mobil: 603 545 901
E-mail: das-mcp@volny.cz
www.das-mcp.cz

NADAČNÍ KONTO

369 00 00 369 / 0800

Česká spořitelna, a.s.

220 00 74 660 / 2010

Fio banka, a.s.

Muzeum cenných papírů, nadační fond. Pod Vilami 1038/13, 140 00 Praha 4 - Nusle, IČ 28 42 98 93, fond zapsán v nadačním rejstříku MS v Praze N697. Věstník je vydáván měsíčně jako zpravodaj o činnosti fondu a jeho sbírkách. Je šířen prostřednictvím webových stránek muzea za pomoci DAS MEDIA, a. s. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Šíření všech reprodukcí i textů bez dalšího souhlasu MCP je zakázáno a podléhá autorskému a reprodukčnímu právu.